

Samouprava

GLASILO ŽUPANSKE ZVEZE V LJUBLJANI

LETO 1958 LJUBLJANA, V FEBRUARJU 1958 ŠTEV. 2

Ing. Miklavžič Jože, Maribor:

Gospodarsko propadanje slovenskega kmeškega življenja na Pohorju.

(Nadaljevanje in konec.)

V.

Nova pota k starim ciljem.

Spoznali smo glavne vzroke propadanja gozdnih kmetij. Kaj nam je treba ukreniti? Zaustaviti nadaljnje propadanje in zboljšati gospodarske razmere! To je mogoče le postopoma in načrtno s primerno prosvetno, kmeško strokovno in splošno gospodarsko delavnostjo.

V glavnem naj bi naše delovanje takole usmerjeno:

1. Kmeški naraščaj.

Naš kmeški naraščaj mora biti duševno in telesno zdrav, tizen, štedljiv, delaven, stanovsko ter narodno zaveden. Imeti mora primerno splošno omiko.

Vzgojiti tak naraščaj je naloga šole, cerkve, prosvetnih in kulturnih ustanov.

2. Gozdarska prosveta.

a) V vseh izrazito gozdnatih krajih je treba uvesti na višjih razredih ljudskih šol pouk o temeljih kmeškega gozdnega gospodarstva. Poučujejo naj učitelji, ki so v posebnih tečajih pridobili osnovno znanje v tej stroki. Pod vodstvom strokovnjakov naj se razen tega prirejajo tudi gozdarski nadaljevalni tečaji.

Tečaje za učitelje naj bi v šolskih počitnicah prirejela gozdarska šola v Mariboru:

b) v banovinskih kmetijskih šolah je treba uvesti obvezen pouk o kmeškem gozdarstvu. Ravno tako po učiteljiščih in v semeniščih. Predava naj gozdarski strokovnjak.

O osnovnih pojmi poučeno učiteljstvo in duhovščina bi bili neprecenljivi sodelavci gozdarjev pri izvajanju gozdarske prosvetne naloge na kmetih;

c) banovinska kmetijska zbornica naj uvede potujoče gozdarje, strokovnjake za žage. Ti naj bi poučevali kmetijske žagarje o pravilni podelavi lesa na žagah in o ravnanju s predelanim lesom (manipulacija z lesom);

č) potreba bi bilo nauk o kmetiskem gozdarstvu razširjati med izobraženstvom in kmetiskim ljudstvom z vsemi sredstvi: z letaki, s poljudnimi strokovnimi spisi, s poučnimi filmi, s predavanji in z gozdarskimi poljudnimi članki v listih, ki so najbolj razširjeni;

d) kmetiski posestniški sinovi, bodoči gospodarji gozdnih kmetij, naj bi obiskovali gozdarsko šolo v Mariboru. Manj premožnim bi bilo treba obisk te šole tudi gmotno omogočiti.

Delovanje mladih gospodarjev gozdnih kmetij je treba nadzirati in voditi. Ne smemo jih prepustiti vplivu okolja, ki je napredku često škodljiv. Z nasveti ter gmotnimi sredstvi je treba omogočiti osnivanje vzornih gozdnih kmetij. Te bi bile osnova gozdarske pospeševalne službe za dotično okolico in privlačen primer;

e) gozdarska šola v Mariboru naj bi skrbela za poljudne gozdarske članke in spise ter prirejala potovalne tečaje med kmeti;

f) za praktično izvajanje gozdarskega pouka v ljudskih šolah so potrebni v bližini šole šolski gozdovi. Praktični pouk bi vršilo gozdarsko osebje občne uprave. Z donosom tega gozda bi se prispevalo k vzdrževanju šol, obenem bi bil gozd šolsko učilo. V takem gozdu bi šolska mladina vršila vsa dela, ki jih zahteva skrbno kmetско gospodarstvo. Večina ljudskih šol v Prekmurju ima take šolske gozdove. Dokler ne bi bilo mogoče takih gozdov pridobiti, bi se gotovo našli gozdni posestniki, ki bi v ta namen stavili na razpolago svoj gozd.

5. Zakonodaja.

a) Ker današnji zakon o gozdih ni povsem v skladu z našimi gospodarskimi razmerami, bi ga bilo treba nekoliko prilagoditi tem razmeram in banovinam dati možnost, da ga s posebnimi pravilniki in naredbami danim razmeram primerno izpopolnijo;

b) treba je oživiti in današnjim razmeram prilagoditi svojčas veljavno naredbo o prijavi sečenj. Po tej naredbi je bilo možno kmeta pravočasno obvarovati pred pogubnimi kupčijami, ker je bila naredba naperjena v prvi vrsti proti špekulantom;

c) treba je osnovati banovinski gozdni sklad. V ta sklad naj bi se stekale gozdne globe in prispevki, ki se nabirajo pod naslovom »prispevek v fond za pogozdovanje Krasa« tudi na področju Slovenije. Če imamo banovinski lovski sklad, zakaj ne bi imeli banovinskega gozdnega sklada? Pri nas je gozdarstvo vendar bolj važno kakor lov!

Banovinski gozdni sklad bi služil: za prirejanje dečjih dnevov za pogozdovanje, za brezplačno oddajo gozdnih sadik kmetom, za razširjanje umnega gozdarstva med kmetovalci s pisano in živo besedo in drugim. Razbremenil bi s temi izdatki obremenjeni banovinski proračun;

č) z zakonom bi bilo treba določiti najmanjšo površino kmetškega gozda, ki se ne sme deliti, prodati, ne obremeniti, niti dražbenim potom odvzeti;

d) z zakonom bi bilo treba urediti kmetško dedno pravo. Moramo urediti prevzemanje posestev! Tu je običaj, da po starših prevzame posestvo tisti otrok, ki največ nudi. Ponudeni znesek se potem kot dota odšteje ostalim otrokom. Ker pri prevzemanju posestva prava vrednost čestokrat ni znana, so posestva večinoma predrago prevzeta. Kaj se godi s predrago prevzetim posestvom, vsi vemo!

Zato naj bi se pri prevzemanju posestva in tudi tam, kjer umre posestnik brez oporoke, vrednost posestva ocenila po gozdarskih strokovnjakih. Posestvo mora biti tako ocenjeno, da bo prevzemnik mogel poleg prevzetih obveznosti tudi gospodarsko napredovati;

e) treba je delovati na to, da se preprečijo taki načini izkoriščanja gozdov, ki so se izkazali posebno pogubni obstoju kmetških posestev: sekanje nezrelega lesa in prodajanje stoječega drevja »na čez« za neko povprečno ceno. Prodaja naj se tako, da se obračuna šele vrednost izdelanega, ne pa še stoječega lesa in to po polnem kubičnem metru. Kupčije »na čez« so za kmeta vedno škodljive in često celo pogubne;

f) treba bi bilo preprečiti nakup kmetških gozdnih posestev zaradi špekulacije in kupičenja v rokah posameznika;

g) ukiniti bi bilo treba prometni davek na kmetške žage. Le-ta se odmerja na kosmato vrednost rezanega lesa in znaša še danes 10 do 15% vrednosti stoječega lesa.

4. Gozdarsko tehnično pomožno osebje (okrajni gozdarji).

To osebje sodeluje z okrajnimi gozdarskimi referenti (gozdarskimi inženjerji) pri gozdarski prosvetni, pospeševalni in nadzoralni službi. Da more svojo nalogo vršiti uspešno, mora imeti dovolj splošne in seveda tudi gozdarske izobrazbe. Splošno izobrazbo pridobi v nižji srednji ali v meščanski šoli, strokovno v dveletni gozdarski šoli v Mariboru.

Doba 50 letne gozdarske pospeševalne, prosvetne in nadzoralne službe v Sloveniji, načrtno spolnjevanje te službe in neprestana njena prilagoditev novim razmeram in potrebam časa so pokazali, da so naši okrajni gozdarji nenadomestljivi sodelavci gozdarskih referentov v službi naroda.

Na žalost sedanji zakon o gozdih okrajnih gozdarjev ne pozna več. Postopoma naj bi zavzeli njihovo mesto logarji. Od logarjev se zahteva le ljudska šola in enoletni pouk v nižji gozdarski šoli. Mnogo premalo splošne in strokovne izobrazbe za gozdarsko prosvetno in pospeševalno pomožno službo pri nas!

Z obžalovanjem je treba omeniti, da smo, ako zadevna določila v sedanjem zakonu o gozdih ostanejo neizpremenjena, pred postopno, tiho ukinitvijo staleža okrajnih gozdarjev. S tem smo tudi, kar bi utegnilo biti usodno, pred ukinitvijo dosedanje uspešne.

preizkušene in za naše razmere najprimernejše službe za povzdigo kmetijskega gozdarstva.

Zaradi ukinitve dveletne gozdarske šole v Mariboru pa tudi ne vemo, kje se bodo šolali gozdarji, potrebni za oskrbovanje srednje velikih gozdnih posestev in za pomožna gozdarska tehnična dela na velikih gozdnih posestvih. Mar v tujini? Logarji za tako službo ne bodo primerni!

5. Zadruga.

Samo stanovsko zaveden in strokovno organiziran kmetijski gozdni posestnik bo uspešno vzdržal življenjsko borbo in napredoval z ostalimi organiziranimi stanovi.

Zato je potrebno, da se med kmetijskimi gozdnimi posestniki organizirajo posebne nakupne in prodajne gozdne zadruge. Te zadruge naj prevzemajo les svojih članov in ga brez posredovalca spravljajo na trg. Prekupčevalci, nakupovalci in drugi posredniki bi si morali poiskati kruh drugje.

Proizvajalne zadruge bi bile višja stopnja teh zadrug. Na združni žagi bi proizvajale enotno blago, ki bi ga potem spravljale na trg. Tako blago — pravimo, da je tipizirano — uspešno konkurira tudi na velikih tržiščih.

Organiziranje teh zadrug bi bila naloga gozdarskega odseka banovinske kmetijske zbornice.

Za začetno obratovanje potrebujejo zadruge cenen kredit. Ta kredit naj bi dale one banke, ki so privilegirane in ustanovljene za to, da podpirajo napredek kmetijskega gospodarstva.

Nekaj nakupnih in prodajnih zadrug imamo. Najuspešnejše deluje ona pri Sv. Lovrencu na Pohorju. Osnovana je na pobudo domačina, ki je tudi njen načelnik. V Zrečah imamo proizvajalno zadrugo, ki ima svojo lastno žago.

6. Banovinska kmetijska zbornica.

Pri kmetijski zbornici (pri zborničnem uradu) je potrebno osnovati poseben odsek za gozdarstvo. Na žalost ta odsek v naredbi o kmetijskih zbornicah sploh ni predviden. Gozdarski odsek zborničnega urada naj bi prevzel del gozdarske prosvetne in pospeševalne službe, ki jo danes vrši gozdarsko osebje občne uprave. V kmetijski zbornici v Gradcu na primer je pri zborničnem uradu poseben gozdarski odsek, na katerem je nameščenih 6 gozdarskih inženjerjev. Gozdno-gospodarske razmere za področje te zbornice so popolnoma slične tukajšnjim razmeram. Ta gozdarski odsek vrši gozdarsko pospeševalno in gozdarsko prosvetno nalogo. Deluje vzorno in naj bi nam služil za zgled.

Le gozdarski odsek kmetijske zbornice lahko doseže, da se bodo v pravem razmerju z drugimi kmetijskimi strokami upoštevali tudi interesi kmetijskega gospodarstva.

V Mariboru, ki ima zelo važno gozdarsko zaledje, bi morala biti s časom osnovana ekspozitura kmetijske zbornice z gozdar-

skim referatom. Krajevne potrebe je mogoče spoznavati le na kraju samem. Da bodo te potrebe pri izvajanju splošne gospodarske politike tudi upoštevane, jamči le ustanova, ki je zaradi njih ustvarjena in ki jo vodijo ljudje, ki živijo v neposrednem stiku z njihovim izvorom.

7. Kmetijstvo.

Ostale kmetijske gospodarske stroke, kakor poljedelstvo, živinoreja, svinjereja, sadjarstvo, ovčarstvo, proizvodnja lana itd. so najboljša zaščita gozda pri kmetiji. Zato je treba temeljito proučiti, za katero omenjenih gospodarskih strok so v posameznih, izrazito gozdnatih predelih dani prirodni pogoji razvitka. Take stroke je potem treba pospeševati obenem z gozdnim gospodarstvom.

8. Promet z nepremičninami.

Propadanje domačega kmetskega življa in prehajanje njegovih posestev v roke tujcev, a življa v gospodarsko odvisnost teh ljudi, ni samo krajevno gospodarsko vprašanje, temveč splošno vprašanje zaščite našega obmejnega ljudstva in naše države. Javni interesi zahtevajo, da posestva na naši severni meji na noben način in pod nobeno krinko ne pridejo v roke tujcev.*

VI.

Sklepno premišljevanje.

Ugotovili smo, da gozdne kmetije na Pohorju propadajo in da z njimi propada kmetski živelj. Spoznali smo vzroke propadanja. Lotili smo se vprašanja, kako ozdraviti to rano, ki razjeda naše ljudstvo.

Gospodarska stiska je začela leta 1950. in v glavnem popustila konec leta 1956. S tem letom je tudi zaključena v glavnem doba gospodarskega propadanja. Kmetije, ki so zaradi stiske popolnoma izčrpane, pa bodo hirale še dalje. Sredstev, s katerimi bi se taka kmetija mogla pred polomom obvarovati, skoraj ni, ker so gozdovi, ki so temelj take kmetije, izčrpani. Doba obnove teh gozdov je dolgotrajna in obnova draga. Čeprav zaščiten, se bo posestnik težko obdržal, ker kmetija ne donša več toliko, da bi se posestnik preživljal, plačeval obroke zaščitnega dolga in redne davčne obveznosti.

Druga je vrsta onih gozdnih kmetij, katerih osnovna glavница, gozd, še ni uničena, posestniki so pa pod kmetsko zaščito. Oni imajo danes, ko je nastopila ugodna cena za les, možnost, da se pretolčejo.

Urediti je treba dalje pri naših kmetih prevzemanje posestev.

Glavni vzrok propadanja gozdnih kmetij je razen v krizi tudi v gospodarski nepripravljenosti kmeta.

* Ta opasnost je odstranjena z uredbo o utesnitvi odsvojevanja nepremične imovine (gl. »Samoupravo« št. 6—7 iz leta 1957, stran 110). Le bolj strogo bi se uredba morala od strani prvostopnih komisij izvrševati (op. uredništva).

Ko je nastala gospodarska kriza, je obupno padla cena kmet-
skih proizvodov. Kmeta je to zadelo nepričakovano in popolnoma
nepripravljenega. Pomagati si ni mogel, ker si ni znal! Brez dvoma
je, da bi bil strokovno usposobljen in stanovsko organiziran laže
prenesel ta nenadni udarec gospodarskega poloma.

Kmeta moramo zato strokovno usposobiti, stanovsko organi-
zirati in gospodarsko pripraviti na odporno in žilavo borbo za
napredek. Ustvariti moramo pogoje za skladno in uspešno delo-
vanje vseh dejstev, ki pridejo v poštev pri izvajanju te naloge.

Poudariti je treba, da gozdne kmetije ne propadajo samo na
Pohorju, temveč po vsej Sloveniji. Zato vprašanje ozdravljenja in
gospodarske povzdige gozdnih kmetij ni samo vprašanje in po-
treba Pohorja, temveč vprašanje vse Slovenije, naše kmetijsko
vprašanje sploh. To je važno in je treba posebno poudariti, ker
mnogi zgoraj predlaganih ukrepov ne bi bili izvedljivi, če ne bi
imeli splošnega značaja.

Namen te razprave je grobo orisati glavne vzroke propadanja
gozdnih kmetij in določiti smernice dejavnosti, ki naj bi tako pro-
padanje v bodoče zavrla, preprečila in doprinesla k povzdigi teh
kmetij.

Namen te razprave je tudi, dati pobudo za globlje in po-
drobnejše razmišljanje o tem vprašanju. Korenine zla, ki izpod-
jedajo gozdne kmetije, segajo globoko v življenje našega kmeta.
To vprašanje bo zato mogoče zadovoljivo rešiti le načrtno, po-
stopoma in s sodelovanjem vseh tvornih sil našega naroda in vseh
delavcev na gospodarskem, prosvetnem in kulturnem polju.

A. J.: **Občinsko pisarniško poslovanje.**

(Nadaljevanje.)

Iz naslednjih člankov naj črpajo navodila pri svojem poslo-
vanju občinski uslužbenci, pa tudi župani, slednji da bodo v
stanu delo občinskih uslužbencev pravilno razdeliti in nadzirati.

I.

Občinska pisarna.

V »Samoupravi« l. 1957., št. 6—7, je bil objavljen članek:
»Občinski dom«, ki je imel namen vzbuditi v občinskih odbornikih
spoznanje, da je lasten občinski dom za vsako občino potreben in
da se bo treba resno lotiti vprašanja, kako najti sredstva za
zgradbo občinskega doma.

Po § 15. zakona o občinah mora imeti občinski dom prostore
za pisarno, za čakalnico, za seje občinskega odbora in zapore,
občine pa bodo v občinskem domu preskrbele tudi stanovanje za
občinskega tajnika.

Ne sme pa biti v občinskem domu gostilna. Z okrožnico z dne
22. maja 1951., II., No. 1564/1, je kr. banska uprava poudarila ne-
primernost nameščenja občinskih uradov v zgradbah, kjer so